

Луньова Тетяна
член Національної спілки письменників України,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської та німецької філології
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава, Україна

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НАВИЧОК РЕФЛЕКСИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ МЕТАФОР

Метафоризація належить до основних процесів пізнання дійсності людиною і полягає в концептуалізації однієї сутності крізь призму іншої (Lakoff & Johnson 1980). Наприклад, сер Кен Робінсон, один із провідних фахівців у галузі освіти, у своїй промові «Bring on the learning revolution» на платформі TED Talks використав дві різні моделі харчування для наочного пояснення аксіологічного виміру двох різних моделей навчання, а саме: модель стандартизації та модель індивідуалізації, таким чином послугувавшись метафорами **ОСВІТА – ЦЕ ФАСТФУД** і **ОСВІТА – ЦЕ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНЕ ХАРЧУВАННЯ**: «*We have built our education systems on the model of fast food. [...] There are two models of quality assurance in catering. One is fast food, where everything is standardized. The other is like Zagat and Michelin restaurants, where everything is not standardized, they're customized to local circumstances. And we have sold ourselves into a fast-food model of education, and it's impoverishing our spirit and our energies as much as fast food is depleting our physical bodies*» (Robinson 2010). Оскільки метафора є центральною для людського мислення (Lakoff & Johnson 1980), метафорична концептуалізація світу являється надзвичайно важливою у світогляді вчителя (Munby 1986).

Значна частина метафоричної концептуалізації відбувається

неусвідомлено, тобто мовці не завважають, що користуються метафорами (Lakoff & Johnson 1980). Метафорична концептуалізація освітнього процесу також може відбуватися стихійно, невідрефлектовано, коли викладач «бачить» освітній процес певним чином, не задумуючись над тим, що саме означає певний образ, звідки він походить і чи можна його змінити. Таке неусвідомлене використання метафор може стати перешкодою ефективній діяльності викладача: як зазначив професор педагогіки Херберт Клібард, «той, хто не усвідомлює владу метафори, може легко стати її жертвою» (цит. за Wild 2017).

За умови свідомого використання метафори для осмислення та здійснення навчального процесу метафора стає педагогічною, тобто «таким образним відображенням проблемної ситуації, яке містить у собі можливість «побачити» свою життєву ситуацію інакше, знайти нові, більш усвідомлені варіанти поведінки в ній, зробити крок у розвитку особистості» (Гудзовская 2017, 85). Будучи відрефлектованими, «педагогічні метафори діють як фільтри розуміння педагогічних теорій або як приклади критичного оцінювання численних навчальних парадигм та практик» (Тищенко 2018, 90). Через педагогічні метафори «активізується стратегічний набір педагогічних рішень у конкретному контексті» (ibid.).

На нашу думку, у процесі формування у майбутніх викладачів англійської мови рефлексивного підходу до використання педагогічних метафор можна виділити такі два етапи: 1) теоретико-аналітичний і 2) діяльнісно-практичний. Перший етап передбачає ознайомлення із засадничими принципами теорії концептуальної метафори та методикою аналізу мовного матеріалу згідно з цією теорією. За нашими спостереженнями, ефективним засобом пояснення принципу концептуальної метафори є використання схематичної репрезентації метафоричного процесу.

Важливо, що здійснення обох виділених етапів формування у майбутніх викладачів англійської мови рефлексивного підходу до

використання педагогічних метафор можна органічно поєднати з розвитком власне мовних навичок студентів. Так, на першому етапі читання вибраних фрагментів з основоположної книги Дж. Лакоффа та М. Джонсона (Lakoff & Johnson 1980), реферування та обговорення цих фрагментів сприятиме розвитку навичок читання, письма й говоріння.

Другий етап включає аналіз метафоричних концептуалізацій освітнього процесу та свідомий вибір певної метафори як ключової (або кількох важливих метафор) для здійснення власної педагогічної діяльності. На цьому етапі доречно ознайомити студентів зі спектром метафоричних концептуалізацій навчального процесу та ролі викладача, наприклад: TEACHING IS GOING OVER THE SURFACE та TEACHING IS CONSTRUCTING KNOWLEDGE (Wild 2017), A TEACHER IS A GARDENER, A TEACHER IS A COACH, A TEACHER IS A JUGGLER, A TEACHER IS A FIREFIGHTER, A TEACHER IS A DICTATOR, A TEACHER IS A SCULPTOR тощо (Drew 2020). Також на цьому етапі надзвичайно ефективним є перегляд виступів педагогів на платформі TED Talks та вичленовування використаних ними метафор, зокрема, метафорична концептуалізація начального процесу наявна у таких виступах: «Grit: the power of passion and perseverance» (A.L. Duckworth), «Creative ways to get kids to thrive in school» (O.D. Flora), «How to escape education's death valley» (sir K. Robinson). І читання автентичних англomовних матеріалів, і перегляд автентичних англomовних відео мають супроводжуватися завданнями, які сприятимуть розвиткові всіх чотирьох навичок використання англійської мови: слухання, говоріння, читання, письма, наприклад: відповіді на питання до переглянутого відео, обговорення в мікро-групах смислу та потенційної ефективності певної метафори у роботі викладача, написання есе-реакції на метафору, використану певним мовцем, і подальше взаємне читання студентами есе один одного. Завершується цей етап свідомим вибором студентами тих метафор, за допомогою

яких вони готові здійснювати власну педагогічну діяльність. На цій стадії доцільно запропонувати студентам написати рефлексивне есе на тему «Metaphors I will teach by». Після проходження студентами педагогічної практики доцільно запросити їх до обговорення їхнього досвіду слідування певній метафоричній моделі викладання на практиці.

У цілому формування у майбутніх викладачів англійської мови рефлексивного ставлення до використання педагогічних метафор видається потужним інструментом їхнього професійного становлення і подальшого розвитку. У перспективі запропонований підхід можна застосувати для підготовки фахівців-викладачів інших іноземних мов, дібравши для освоєння, аналізу та обговорення відповідний теоретичний і практичний матеріал певною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзовская, А.А. (2017). Педагогическая метафора в образовательном процессе. *НП «Институт изучения общественных явлений»*, 4, 85–92.
2. Тищенко, Т.І. (2018). Евристичний потенціал педагогічних метафор. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Філософія*, 51, 89–97.
3. Drew, Ch. (2020). 19 Metaphors about Teachers and Teaching that Pop! Retrieved November 23, 2020 from <https://helpfulprofessor.com/metaphors-about-teachers/>
4. Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
5. Munby, H. (1986). Metaphor in the thinking of teachers: An exploratory study. *Journal of Curriculum Studies*, 18 (2), 197–209.
6. Robinson, K. sir (2010). Bring on the learning revolution. Retrieved November 23, 2020 from https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_bring_on_the_learning_revolution/transcript

7. Wild, A. (2017) Rethinking the Metaphors We Teach By. *Education Week Teacher*. Retrieved November 23, 2020 from <https://www.edweek.org/tm/articles/2017/05/31/rethinking-the-metaphors-we-teach-by.html>

Мусянко Лідія

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземної філології,

перекладу та методики навчання

Швець Т.А.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний

педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

м. Переяслав, Україна

НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗА КОМУНІКАТИВНОЮ МЕТОДИКОЮ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Під час навчання студентів за комунікативною методикою діалогічного мовлення слід використовувати такі методичні прийоми як спілкування в межах певного контексту чи ситуації (kontextualisierte Praxis), складання діалогу з розрізнених реплік (durcheinandergebrachte Dialoge), наповнення й завершення діалогу (Abschluss des Dialogs), складання діалогу «крок за кроком» (Schritt für Schritt), а також на основі програми чи схеми спілкування, складання діалогів за опорними сигналами (Cue-Dialoge), а також письмове складання діалогів. Дуже важливе місце у процесі навчання діалогічного мовлення слід надавати рольовій грі, наприклад, у формі обміну інформацією, на основі певного сценарію у формі встановлення, підтримки й розвитку міжособистісних стосунків, а також у вигляді різних ігрових прийомів (дія з предметами,